Suomen velalliset ry
Pl 102
01201 Vantaa

**Asia: HE 142/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta**

Suomen velalliset ry on valtakunnallinen velallisten vertaistukiyhdistys, joka toimii pääasiassa some-ympäristössä. Yhdistyksellä on n. 1000 jäsentä ja sen aktiiviseen rinnakkaistukiryhmään kuuluu yli 18.000 jäsentä.

Pyydetty lausunto yllä olevasta asiasta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulosottokaarta siten, että velalliselle annettavia vapaakuukausia lisättäisiin. Tulorajaulosmittauksessa velalliselle annettaisiin ilman pyyntöä kolme vapaakuutta vuodessa nykyisen kahden vapaakuukauden sijaan. Lisäksi tulorajaulosmittauksessa velalliselle annettaisiin pyynnöstä neljäs vapaakuukausi, jos jokin muu vapaakuukauden myöntämisperuste täyttyy. Velalliselle, jonka tuloista jätetään ulosmittaamatta kaksi kolmasosaa, annettaisiin ilman pyyntöä yksi vapaakuukausi vuodessa.

Esityksessä ehdotetaan, että maksukyvyn olennainen heikkeneminen tavanomaista suurempien tulonhankkimiskulujen vuoksi lisättäisiin lakiin perusteeksi, jonka nojalla palkasta ulosmitattaisiin toistaiseksi tai määrättynä aikana säännönmukaista pienempi määrä.

Lisäksi ehdotetaan, että säännöstä hakijan velvollisuudesta ilmoittaa ulosottomiehelle muuttuneista tiedoista tarkennettaisiin ja varojen erikseen talletusta koskevaa säännöstä muutettaisiin siten, että erikseen tallettaminen ei enää edellyttäisi koron kasvamista talletustilillä.

**Yleistä**

Yleisesti ottaen on hyvä asia, että säädöksiä korjataan aikaa vastaaviksi. Ulosottokaari kuitenkin vaatisi paikkausten sijaan kokonaismuutosta ja tekstin yksinkertaistamista.

Käytäntö eri puolilla maata on kirjavaa eikä suinkaan yhdenmukaista. Tulevissa muutoksissa yhdistyksen vertaistukiryhmästä tulleita ehdotuksia ovat olleet muun muassa:

- suojaosuuden nostaminen takuueläkkeen tasolle (toteutumassa)

- suojaosuus indeksikorotusten alaiseksi
- mahdollisuus maksaa ensin pääomaa
- koroille ei saisi lisätä korkoa

- progressiivinen ulosmittaustaulukko
- velallisen elämäntilanteen huomioonottaminen paremmin
- harkinnanvaraisuus ei saa olla mielivaltaa
- asumisen kustannukset turvattava ulosottolaskelmassa
- yksityisoikeudellisten velkojen vanhentumisajat ovat liian pitkiä
- viivästykorko poistettava vapaakuukausien ajalta
- velalliselle mahdollisuus kohdistuttaa maksuja esim. ensin pienet velat pois

- omaisuuden myynnin veroseuraamukset maksettava ensin myyntihinnasta

Suomen velalliset ry toteaa, että useat sen kannattamat ulosottolain muutokset ovat päätyneet hallituksen esitykseen.

- - -

### 5.1.1 Suojaosuuden nosto takuueläkkeen tasolle

Esitys suojaosuuden nostosta takuueläkkeen tasolle vuodeksi 2023 on jo tehty ja sen väliaikaisuudesta huolimatta yhdistys on kannattanut ehdotusta. Tässä yhteydessä olisi myös sidottava suojaosuus indeksiin.

TEAS-selvityksen mukaan suojaosuuden nosto lisäisi ulosmittauksen ulkopuolelle jäävien ulosotossa olevien henkilöiden määrää noin 8 000 henkilöllä nykytilaan verrattuna. On huomattava, että näiden henkilöiden määrä on marginaali liki 600 000 ulosotossa olevan velallisen joukossa ja he ovat kaikkein huono-osaisimpia.

”Esityksen mukaan ulosmittauksen ulkopuolelle jääminen tarkoittaisi ulosottovelallisille maksuhäiriömerkintää luottotietorekisteriin. Muutos vaikuttaisi myös muiden kuin ulosottovelkaisten pienituloisten lainansaantiin ja lainaehtoihin, koska luotonantajat arvioivat luottokelpoisuutta ottaen huomioon mahdollisuudet saada luotto tarvittaessa perityksi ulosottotoimin. ” ??? Tällaista kummallista spekulointia on yhdistyksen vaikea allekirjoittaa…

”TEAS-selvityksessä lasketun arvion mukaan suojaosuuden nosto takuueläkkeen tasolle pienentäisi ulosmittauskertymää 13,1 %

Valtion ulosottomaksutulot pienenisivät vastaavalla tavalla laskettuna taulukkomaksujen osalta noin 3,6 miljoonaa euroa ja tilitysmaksujen osalta noin 484 000 euroa eli vaikutus ulosottomaksutuloihin olisi yhteensä noin 4,1 miljoonaa euroa.”

TEASin laskelma todistaa irvokkaalla tavalla, miten ulosoton asiakkaat joutuvat vielä valtion tasolla ylimääräisen rahastuksen kohteeksi sen jälkeen, kun  korot, perintätoimistojen räikeät maksut, oikeudenkäynti- ja muut kulut jne ovat jo saaneet alkuperäisen pääoman kohoamaan kymmen-, jopa satakertaiseksi. Tällainen menettely vähentää maksumoraalia, lisää epäoikeudenmukaisuuden tunnetta ja ennenkaikkea aiheuttaa ulosottoon päätyvien velkojen kumuloitumisen sekä maksuvaikeuksien lisääntymisen.

Perustuslain mukaan velallisella on muun muassa oikeus ihmisarvoisen elämän edellyttämään toimeentuloon myös ulosottomenettelyn aikana.

### 5.1.2 Ulosmittauksen alarajan nostaminen (ns. takuusuojaosuus)

Takuusuojaosuuteen liittyvän uudistuksen hyvä puoli olisi se, että muutos kohdistuisi vain pienituloisiin ulosottovelallisiin.

Toisaalta uudistus ei parantaisi niiden velallisten asemaa, joilla on elatuksen varassa olevia lapsia tai puoliso, sillä heidän suojaosuutensa ylittää jo nykyisin takuueläkkeen tason. Ulosmittauksen ulkopuolelle jäävien ulosotossa olevien henkilöiden määrä kasvaisi TEAS-selvityksen mukaan noin 7 000 henkilöllä nykytilaan verrattuna eli uudistus lisäisi TEASin mukaan maksuhäiriömerkintöjä ja vaikuttaisi pienituloisten lainansaantiin.

Onko pienituloisten lainansaanti merkityksellinen seikka arvioitaessa ulosoton tulorajoja ja takuusuojaosuuksia? Lähtökohtaisesti pienituloiset ulosotossa olevat henkilöt ovat jo maksuhäiriöisiä ja lainamarkkinoiden ulottumattomissa muutenkin.

### 5.1.3 Progressiivinen ulosmittaustaulukko

TEAS-selvityksessä arvioitiin uudistusvaihtoehtoa, jossa laadittaisiin kokonaan uudet ulosmitauksen laskentasäännöt. Arvioidussa vaihtoehdossa ulosmittaus aloitettaisiin takuueläkkeen tason ylittävistä tuloista. Ulosmittauksen määrän laskenta perustuisi tiettyihin prosenttiosuuksiin tuloista eikä laskenta siis rakentuisi enää nykyiseen tapaan suojaosuuden käsitteen varaan. Ulosmittauksen määrää pienennettäisiin pienituloisilla ja kasvatettaisiin suurituloisilla velallisilla nykyiseen verrattuna.

Tällainen perintäjärjestelmä kuulostaa oikeudenmukaiselta, koska sen perusteella ulosmittaus tapahtuisi maksuvaraperusteisesti. Malliin olisi sovitettava myös korkojen ja kulujen suhteuttaminen vastaavasti.

Laskentamalli pitäisi rakentaa ja testata, jotta voitaisiin tehdä vaikutusarviointi ulosmittauksen laskentasääntöjen ja sosiaaliturvaetuuksien yhteensovittamisesta.

### 5.1.4 Ulosottovelan vanhentumisajan lyhentäminen

Ulosottoperusteen vanhentuminen ja siihen tehtävät muutokset koskevat aina kaikkia niitä luonnollisia henkilöitä, joita vastaan on olemassa ulosottoperuste.

Ulosottoperusteen määräaikaisuudesta säädettäessä on tavoitteena ollut säätää vanhentumisaika pituudeltaan sellaiseksi, ettei se heikennä maksumoraalia, vaikeuta liike-elämää tai häiritse rahoitusmarkkinoita.

Liike-elämän ja rahoitusmarkkinoiden omaa riskiä ja vastuuta luotonannossa on korostettava eikä kasattava pelkästään asiakkaan eli mahdollisen tulevan ulosottovelallisen kannettavaksi. Jo nykyisellään em. tahot saavat täyden korvauksen liiketappioistaan mm. verotuksessa, velallisen osana sen sijaan on maksaa korotettuja kuluja, korkoja ja pääomaa samoista saatavista. Lisäksi velallisen ympärillä pyörivät kaikenlaiset ylimääräiset saalistajat kuten häikäilemättömät perintätoimistot, ulosotto jne lisäämässä velkataakkaa. Vähäväkinen velallinen on siis vapaata riistaa kohtuuttomalle

ylimääräiselle rahastukselle. Tällainen lievetoiminta vähentää maksumoraalia, ei se, että vaaditaan pääoman maksamista.

Hallituksen esityksen mukaan luoton myöntämiskäytäntöjen ja luottoehtojen muutoksilla voisi olla arvaamattomia, negatiivisia vaikutuksia taloudelliseen toimeliaisuuteen ja talouden kehitykseen. Luottopäätöksiä kuitenkin tehdään markkinatalouden ehdoin ja voittomarginaalin kasvun toivossa. Siihen sisältyvät riskit, mutta niitä ei voi sälyttää pelkästään velallisten kannettaviksi.

Henkilökohtaisen konkurssin mahdollisuus olisi luotava. Velkajärjestelyyn pääsy ei korvaa tätä, koska se on hankalasti saavutettavissa ja työvoimapulasta/ osaamisen puutteesta kärsivä ala.

### 5.1.5 Maksusuoritusten kohdentamisen muuttaminen

Voimassa olevan ulosottokaaren 6 luvun 4 §:n mukaan ulosottomiehen on kohdennettava keryneet varat ensin kunkin saatavan korolle, sen jälkeen pääomalle ja viimeksi kuluille, jos asianosaiset eivät ole ulosottokaaren 4 luvun 60 §:n mukaisesti muuta sopineet.

Uudistusvaihtoehto, jossa ulosottoon kertyneet varat kohdennettaisiin ensi sijassa saatavan pääomalle on otettava vakavan tarkastelun alle. Velallinen vapautuisi tällöin vastuistaan nykyistä nopeammin.

Ulosottokaaren mukainen kohdennusjärjestys vastaa kauppakaaren säännöstä, mutta voidaan pitää perusteltuna, että pakkotäytäntöönpanossa sovellettaisiin erilaisia säännöksiä kuin maksettaessa velkaa vapaaehtoisesti. Ulosotto on äärimmäinen tilanne, jonka ratkaisemisessa tulisi soveltaa poikkeuskäytäntöjä velallisen tilanteiden nopean ja kaikkia osapuolia tyydyttävän ratkaisun aikaan saamiseksi. Niinpä ulosottolain säädös on voitava irrottaa kokonaan kauppakaaresta tai säätää poikkeus kauppakaareen.

Kun toimitaan ulosottovelallisen poikkeuksellisessa taloudellisessa ympäristössä, on sekä velallisen että velkojan etu jos ulosottomenettelyssä sovellettaisiin velalliselle edullisempia säännöksiä eli kun pääoma tulisi maksetuksi voisi muista kuluista neuvotella tai niistä luopua kokonaan.

Tämä olisi tarkoituksenmukaista ja vaikuttaisi suotuisasti yleiseen maksumoraaliin.

Suorituksen kohdentaminen ensin pääomalle johtaisi toki koko ajan muuttuvan pääoman mukaiseen koronlaskentaan, joka olisi mahdollista toteuttaa helposti ja edullisesti ulosottolaitoksen tietojärjestelmään tehtävillä muutoksilla. Pankeilla ja luottolaitoksilla päiväkoron laskeminen on jokapäiväistä.

Suorituksen kohdentaminen ensin pääomalle on jo yksi velkajärjestelyn keinoista. Ulosottomenettelyssäkin asianosaiset voivat tehdä maksusopimuksen, jossa sovitaan varojen kohdentamisesta poikkeavalla tavalla. Tässä yhteydessä ulosoton tiedonanto- ja neuvontavelvollisuuksiin pitäisi lisätä sopimisen mahdollisuudesta kertominen.

Ulosottokaaren kohdennusjärjestystä koskevan säännöksen muuttaminen voitaisiin erinäisin säätelyin kohdistaa erityisesti pienituloisiin ulosottovelallisiin joten sitä voidaan edellä todetuista syistä pitää varteenotettavana keinona pienituloisten ulosottovelallisten aseman parantamiseksi.

**4 luku Ulosmittaus**

**51 §. Olennaisesti heikentynyt maksukyky.**

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että maksukyvyn heikkeneminen tavanomaista suurempien tulonhankkimiskulujen vuoksi lisätään laissa todetuksi ulosmittauksen määrän rajoittamisen perusteeksi.

Kun edellytykset ulosmittauksen määrän rajoittamiselle täyttyvät, palkasta ulosmitataan mak- sukyvyn heikentymistä vastaava määrä vähemmän. Ulosottomiehen tulee soveltaa 51 §:ä viran puolesta.

Kannatettava ehdotus.

**52 §. Vapaakuukausien perusteet.**

Perusteet kannatettavat.

Ulosottomiehen harkintavallan perusteet ja raamit määriteltävä valtakunnan laajuisiksi.

On myös huomioitava, että vapaakuukaudet kasvattavat korkosaatavia mikäli lyhennyksiä ei kohdisteta ensin pääomaan ja vasta sitten korkoihin ja kuluihin. Jos lyhennykset kohdistuisivat pääomaan, vapaakuukausien aikana kertyvät korot tasaantuisivat ja vapaakuukausien hyöty olisi todellinen. Jo maksettu tilanne saattaisi peräti palautua maksuvaiheeseen, joka vallitsi ennen vapaakuukausien myöntämistä.

**53 §. Vapaakuukausien määrä.**

Perusteet kannatettavat.

**6 luku Jako ja tilitys**

**23 §. Erikseen talletus.**

Perusteet kannatettavat.

- - -

-

Pyydettynä yhdistys lausuu seuraavaa aloitteista:

**Toimenpidealoite TPA 29/2021 vp**

Kannatettava esitys.

- - -

**Toimenpidealoite TPA 42/2021 vp**

Kannatettava esitys.

- - -

**Toimenpidealoite TPA 81/2020 vp**

Kannatettava esitys.

- - -

**Lakialoite LA 22/2022 vp**

Kannatettava aloite.

- - -

**Lakialoite LA 35/2022 vp**

Hallituksen esitys on velallisen kannalta suotuisampi, joten tätä lakialoitetta ei kannateta.

- - -

**Lisäksi**

Hallituksen esityksen loppukaneetti on tärkeä ja oleellinen osa tätä ulosottolain muutosta:

Omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä on arvioitava sen oikeasuhtaisuuden lisäksi myös perusoikeuksien muiden yleisten rajoitusedellytysten kannalta (PeVL 33/2002 vp, s. 2/I). Velallisten selviytymismahdollisuuksien edistäminen samoin kuin pyrkimys turvata ihmisarvoisen elämän edellytyksiä ylivelkaantuneille ja heidän perheenjäsenilleen ovat perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä perusteita puuttua velkojan varallisuusarvoisiin oikeuksiin (ks. PeVL 33/2002 vp, s. 3/I, PeVL 5/2002 vp, s. 2/II, PeVL 12/2002 vp, s. 2/II).

Ehdotetuilla vapaakuukausia ja ulosmittauksen määrän rajoittamista koskevilla lainsäädäntömuutoksilla pyritään parantamaan ulosottovelallisten selviytymismahdollisuuksia ja turvaamaan heille ihmisarvoisen elämän edellytyksiä. Esitetyt muutokset on mitoitettu ja kohdennettu siten, että niitä voidaan pitää myös velkojien kannalta kohtuullisina.

Tällaiseen asenteeseen Suomen velalliset ry:n on helppo yhtyä.

Vantaalla, lokakuun 5. päivänä 2022

Suomen velalliset ry

Jari Kaikkonen
puheenjohtaja

Mirja Wasenius
sihteeri